

Alliert folkemord på tyske fanger

James Bacque: «Other Losses» Stoddarts forlag, Toronto. Tysk oversettelse ved Sophie og Erwin Duncaker: «Der geplante Tod», Ullsteins forlag, Frankfurt/M - Berlin. 302 sider.

Noen plukk fra og kommentarer til «Der geplante Tod».

Jeg hadde hørt om - og opplevd på nært hold — først og fremst amerikaneres og fransk-menns harde framfart mot tyskerne under og etter krigen, flyvere som skrøt av at de på hjemtur fra tokter over Tyskland bedrev framgangsrik pepping av matkøer i tyske byer, at tyske kamerater fikk livsvarige mén av amis tortur på Akershus, eller at de stekte noen venners venner i Garsteinertal. Men — alt sånt trodde jeg var overgrep iscenesatt av uansvarlige enkeltpersoner eller mindre grupper i raseri eller overmott under en kaotisk overgangperiode. Uregelmessigheter som ikke ville bli sanksjonert av deres ledere.

Bacque sier noe annet — og kan dokumentere sin redegjørelse! Jeg utelater mange av kildene, for å gjøre min omtale så kort som mulig. Forf. er tydeligvis en meget seriøs, grundig, kompromissløs sannhetssøker.

Ingen kan lese denne boken uten å bli alvorlig sjokkert av alle avsløringer om — fremst — amerikanernes og franskmennenes planmessige og målbevisste masse mord på tyske menn og kvinner, barn og gamle. Jeg leser og leser igjen, uten å ville tro fullt og helt på hva øynene ser. En gruffull samling fakta — dokumentert — med unntagelse av at det nøyaktige antall dødsoffer ikke kan dokumenteres eller tidsbestemmes eksakt. Forf. er kommet til at det sannsynligvis ble drept mer enn en million.

Det statistiske fangetallet ble ukjentlig manipulert for å oppvise et langt lavere antall enn det virkelige. Leirenes tildeling av livsfornödenheter ble derefter — samtidig som en hel del av fangene — ifølge statistikken — aldri hadde eksistert.

Av Erik Andreas Richovd

ARTIKKEL I

Fangene var stuet tett sammen i enorme innhegninger med piggråd rundt. Under åpen himmel. Avtredet var en stakk over en latrinegrav. En del av de svakeste, som våget seg dit, begravdes i ekskrementer. Fangene fikk for lite mat og vann for å kunne overleve, og vann til annet bruk var utenkelig.

Berthold, Markgraf von Baden, skrev i april 1946 bl.a.: «Autentiske detaljer foreligger (om en britisk fangeleir), ville man gjøre en film så skulle den måle seg med Belsen-filmen».

Le Monde: «Som man idag snakker om Dachau (juli 1945), vil man om ti år — overalt i verden — omtale leirer som Saint Paul d' Egiaux».

Helmut Liebich overlevde oppholdet i US-dødsleiren i Rheinberg, takket være overføring til en britisk fangeleir. Dit kom han utsultet og hardt angrepet av tyfus. Han forteller bl.a. at for å få sine minimale matrasjoner hos amerikanerne

— om de fikk noen mat — måtte de løpe spissrot langs rekker av vakter, som prylte dem med trekjopper.

Liebich forteller videre at en natt, etter langvarig regn, raste de veke veggene i jordhullene sammen. Mange var for svake til å komme seg opp. De minst svekkede forsøkte å hjelpe, — men det var få til å hjelpe så mange.

Han sier at han bare satte seg ned og gråt. «Jeg kunne ikke tro at mennesker kunne være så grusomme mot hverandre».

Charles von Luttichau var en annen overlevende. Han befant seg hjemme på rekreasjon etter å ha vært såret da amerikanerne kom dit, og meldte seg hos dem. Han hadde amerikansk mor.

Han ble plassert i fangeleiren Kripp ved Remagen am Rhein. Han forteller bl.a. at de gravde jordhull med bare hendene og stuet seg sammen der. «Vi var jo allerede så sammentrengt vi kunne bli. Mange var så syke og svekket at de måtte gjøre sin nødtørft der de stod eller satt eller lå. Snart var mange av oss for svake til å få ned buksene.

Våre klær så snart ut som jorden vi satt og lå på . . . Iblant fikk vi overhode ikke drikkevann, ved Rhinens strand, bare regn. Om vi måtte opp på natten, var det vanskelig å forflytte seg uten å falle ned i et hull».

«Under sånne betingelser ble dødeligheten stor. Allerede etter få dager døde mennesker som nylig var kommet fullt friske til leiren».

C.v.L. klaget hos kommandanten og fikk til svar følgende: «Glem Konvensjonen. Du har ingen rettigheter!»

I en rapport skriver sjeflegen for et kontor for forebyggende sykepleie bl.a.: «. . . En stor del av fangene befant seg i dype jordhull. Mange av dem hadde ikke vært oppe på flere dager,

(Forts. side 6)

RETTELSE:

I artikkelen «Sopp og råte . . .» i nr. 10/90 er siste avsnittsoverskrift feil. Det skulle stå **Kapitulasjonsavtalen**.

Vi beklager, men håper dette fremgikk av teksten.

Frontsøster frifunnet fordi hun ikke var NS?

Av Balder

Jeg er kommet over domspapirene til en frontsøster fra Trondheim. Navn skal ikke nevnes, men hennes sak ble behandlet av Trondheim byrett høsten 1946, og det sensasjonelle er at hun ble glatt frikjent mens hennes medfrontsøstre måtte tåle tildels lange fengselsstraffer.

I min anmeldelse av Hanna Kvanmos bok i siste nummer spurte jeg henne om hun fant det mindre belastende å ha stått i direkte tjeneste hos tyskerne enn å være med i en organisasjon som sto for oppdragelse til fedrelandssinn og nasjonalstolthet. Mitt håp er stadig at hun vil svare nei til det, men de papirer jeg har liggende foran meg, viser at det norske rettsvesen mente ja. Det som var tilfelle med denne frontsøsteren, var nemlig at hun hadde arbeidet for tyskerne, men ikke vært medlem av NS. I domspapirene heter det svært så forståelsesfullt:

«Retten finner ikke å kunne rette noen bebreidelse mot tiltalte fordi hun tok dette arbeide (På et tysk tjenestested. Min anm.) Arbeidet var av helt underordnet art, og det antas ikke å ha vært av særlig krigsviktig betydning. Nærmere opplysninger herom foreligger ikke. Hennes lønn som hushjelp før hun tok dette arbeide var bare kr. 50,- pr. mnd. Det var rimelig at hun ønsket å få et arbeid hvor lønnen var høyere. Det antas at tiltalte ikke var klar over at hun ved å ta dette arbeidet bistod Tyskland i krigen mot Norge eller at hun foretok seg noe utilbørlig.

Høsten 1944 (skal vel være 1943. Min anm.) meldte tiltalte seg frivillig som sykesøster ved det tyske Røde Kors. Hun ble innkalt i januar eller februar 1944 og gjennomgikk utdannelseskurs og tjenestegjorde deretter som nevnt i tiltalebeslutningen. (Forts. side 6)

«Folk og Land»-påstand igjen bekreftet Interessant historikerseminar i Sandvika

Den 28/10-90 arrangerte Den norske Forleggerforening et seminar hvor flere av våre mest kjente samtids-historikere deltok.

I panelet satt professor Skodvin, den franske professor Kersaudy, forfatteren Kjell Fjørtoft, historiker/forfatter Øistein Sørensen og professor Eriksen. Seminaret, som ble ledet av Yngvar Ustvedt fra NRK, var lagt opp som en debatt mellom paneldeltagerne og med publikum som passive tilhørere.

Møtelederen slo an temaet ved å henvise til Folk og Lands overskrift: «Vestmaktene tvang Tyskland til å okkupere Norge». Han ønsket deltagerens mening om riktigheten av denne påstand. Det lot til at det var enighet om at påstanden er korrekt — og at det var Altmark-affæren som utløste angrepet. Dog med forbehold fra professor Skodvin som mente at tyskernes invasjon av Norge også hadde sammenheng med Hitlers verdenserobningsplaner og hans ønske om å innføre nasjonal-so-

Av Knut Baardseth

sialismen over hele verden. Skodvin henviste i så måte til at det forelå tyske planer om en besettelse av Norge allerede før Altmark. Hertil repliserte professor Kersaudy at krigførende har så mange planer for situasjoner som eventuelt kan oppstå, og hevdet at man må holde seg til de planer som blir satt i kraft.

En vesentlig del av debatten kom til å gå om Fjørtofts nye bok «Ulvetiden». Det ble ikke reist alvorlige innvendinger mot dens vederheftighet, men Sørensen bebreidet Fjørtoft at han skjærer alle historikere over en kam når han hevder at historikerne tilbakeholder opplysninger mot bedre vitende og derved gir publikum et fortegnert bilde av det som hendte. En meget frisk og opplagt Fjørtoft beklaget dette og kunne opplyse at heretter ville han ta for seg hver enkelt historiker når han tar

dem i denslags fusk. «Da skal håret få komme til å reise seg på enkelte» — hvortil Skodvin repliserte at han er glad for at han fortsatt har hår på hodet . . .

Fjørtoft fortalte at det egentlig var hans hensikt å skrive en bok om frontkjemperne. Den kommer også, men under arbeidet kom han til at historien må rettes opp på flere områder slik at frontkjemperne kan bli plassert i den rette historiske sammenheng.

Ustvedt opplyste at det i år er kommet flere bøker om krigen enn noen sinne, og at et tiltagende antall forfattere tar opp den tapende parts synspunkter. Han syntes at dette er berettiget og antok at det vil komme flere bøker med samme tendens. Han reiste forøvrig spørsmålet om hvorfor dette ikke har skjedd før, men fikk ikke svar . . .

Seminaret ga inntrykk av at de betente hendelser under og rundt den 2. verdenskrig nå er i ferd med å forlate det mer politiske plan til fordel for det rent historiske.

BLIKK PÅ VERDEN

Av Arbirer

Samles Habsburger-folkene igjen?

Vårløsningen i øst åpner for nye konstellasjoner. Nå har den italienske utenriksminister, Gianni de Michelis, foreslått et regionalt samarbeide mellom Italia, Jugoslavia, Østerrike, Ungarn og Tsjekkoslovakia. At de tre siste landene har mye felles, har man lett kunnet overbevise seg om når man reiser rundt i dem. Selv med sine vidt forskjellige språk har de sammen bygget opp en kultur med klart særpreget den gang de var samlet i Habsburger-riket. Store deler av Jugoslavia tilhørte også det samme rike, men kulturfelleskapet er ikke her så påfallende. Det man kan spørre om, er hva Italia egentlig har å gjøre i en slik allianse. Men grunnen er nok så klar. Det man er ute etter, er å veie opp det samlede Tysklands mulige dominans på kontinentet. Men først gjenstår det å se om dette fremstøtet vil vinne frem.

Minus enda et «folkedemokrati»

Det har ikke ført til de helt store oppslag i avisene at verden er blitt kvitt enda et «folkedemokrati». Det begynner jo å bli en dagligdags opplevelse. Denne gang er det skjedd i Afrika, nærmere bestemt i det tidligere meget marxistiske Mocambique. For en tid siden besluttet nasjonalforsamlingen enstemmig å innføre et flerpartisystem i landet. Dessuten skal man også i Mocambique innføre markedsøkonomi.

Årsaken til denne beslutningen er, som i andre «folkedemokratier», de tvers igjennom elendige tilstander i landet. Ved siden av at det hersker rent økonomisk kaos sliter man med en frigjøringsbevegelse, som forøvrig er den mest utskjulte i verden. I motsetning til enhver marxistisk bevegelse av samme slag består den ifølge våre media utelukkende av banditter og terrorister. Hvor sant dette er, har jeg ingen forutsetninger for å uttale meg om. Bevegelsen heter imidlertid Renamo og står under ledelse av Alfonso Dhlakama. Idet dette skrives, er det planlagt fredsforhandlinger i Italia. Vi får for Mocambiques skyld håpe på et heldig utfall. Landets befolkning har såvissit lidit nok i sine marxistiske år.

Kapitalisme i Vietnam

Når er perestrojkaen så sannelig kommet til Vietnam også. Man slipper utenlandske forretningsmenn og fremmede kapital inn i strie strømmer og tilbyr de alle beste betingelser for kapitalistene. Samtidig har man i noen grad sluppet tiltakslysten fri også når det gjelder egne borgere. Bøndene har fått lov til å selge ihvertfall noen av sine varer selv, og det dukker stadig opp småbedrifter av forskjellig slag.

Men alt er ikke bare fryd og gammen. Glasnost mangler fremdeles, for den politiske forfølgelsen fortsetter. Følgelig er det fremdeles en god del båtflyktninger. Men har de røde herrer først sagt A, må de nok også snart si B.

Polens grenser

Kohl har skrevet under på at grensen mellom Tyskland og Polen er «endelig», dette på tross av en tidligere beslutning i den tyske forbundsrad om at den aldri kan anerkjennes. Men «endelige» løsninger er sjelden endelige.

Walesa – en egnet president?

Jeg må si at jeg har mine store tvil når det gjelder Lech Walesa. Han var nok en umerket mann i opposisjon, riktig typen på en opprører og demagog. Men han virker ikke fast nok i fisken til å styre et land. Han er uberegnelig og til tider ubalansert, og han har neppe kunnskaper og innsikt nok til å styre Polen ut av krisen. Og krise er det i høy grad i landet hans. De fleste har fått det betydelig dårligere etter kommunismens sammenbrudd, og bare en grenseløs tålmodighet sammen med håpet om en bedre fremtid har hindret gemyttene i å koke over. Faren ved Walesas løfter og måte å opptre på er at det kan gjøre folket utålmodig, at det vil kreve raske resultater, og da er hundre og ett ute.

Resultater av hatkonferansen i Oslo?

Av Håkon Glosli

Den tsjekkiske president, Vaclav Havel's tale under åpningen av Salzburg-festivalen er gjen-gitt i Aftenpostens kulturmagas-in 8. aug. -90. En tale som ikke er besatt av politiske fraser, men heller av en søken etter mulighe-ten til å beholde både fred og frihet. Avisen tar hans tematisering av løgner og angsten for sannheten som en klar adresse til den østerrikske president Kurt Waldheim for hans tjenestegjøring i den tyske Wehrmacht på Balkan under krigen.

Ja, mon tro det? — At hans tanker ved sine berøringer av løgn og sannhet bare er fremsatt pga. hans kollega i samme sal? Kan det ikke ha vært hans mening å berøre dette emne også fordi det har stor betydning for Europas fremtid, fordi det gjelder å bryte en ond sirkel som vårt kontinent er omgitt av etter de to siste kriger?

Vaclav Havel var 9 år da freden kom til hans land i 1945 og er nok ikke ukjent med den turbulens som hersket der de første fredsår. Hevnens time var kommet for tsjekkerne, og den var voldsom. 850 000 tyskere ble innesperret i ca. 2300 leire og fengsler. Ikke alle kom levende ut igjen. Men en slik behandling fikk det tyske mindretall også i

Polen, Jugoslavia og Romania. Et større antall sivile, både av kvinner og menn ble også deportert til Sovjet. Kvinner som hadde barn ned til ett år måtte bli med. Og 11 millioner tyske krigsfanger rundt omkring i 20 forskjellige land ble benyttet i flere år etter krigsslutt — tildels i farlig og hardt tvangsarbeide. 3 millioner av dem omkom før hjemsendelse fant sted. De siste i 1955.

Å fortie sannheten er også en løgn! Så hengelåsen som tegneren Ulf Aas ved Vaclav Havel's foredragsreferat i Aftenposten hadde utstyrt Waldheim med, kunne med god grunn vært plassert på krigens seierherrer. De har forstått å tie, og det var i mange år forbudt å offentliggjøre hva tapsiden hadde måttet gjennomgå etter 8/5 -45, og det blir til dags dato forsøkt unndratt offentligheten. En må si tyskerne selv virkelig har fått sone for sine synder og gjør det til dags dato.

«Historieforskere redder ikke folkets frihet, men setter den i fare», sier Havel. Og han sier videre: «På en eller annen måte har mange av oss her gjort oss skyldige. Det kan imidlertid

ikke tilgis oss, og freden kan ikke komme i våre sjeler så lenge vi i det minste ikke innrømmer vår skyld.»

Europa bør for sin fremtids skyld komme til bunns i de sjel-lige konflikter som gammel urett har skapt. Det trauma som er blitt skapt etter urett og over-grep må luftes ut, og det kan ikke skje uten at alle parter erkjenner sine overgrep.

Og dette trauma har ennå i dag røtter tilbake til 1. verdens-krigs oppgjør, til Versaillesavta-len. På partidagen 1920 i Scar-borough ytret den britiske la-bourrepresentanten J. W. Kneeschaw: «Om vi hadde vært den beseirede part og hadde fått slike betingelser, så ville vi - i stedet for å rolig underordne oss — startet i våre skoler og våre hjem med å forberede våre barn på en gjengjeldelseskrig for å ryste av oss det utålelige åk. Disse betingelser var ikke bare et anslag mot Tyskland, mot Østerrike og andre beseirede nasjoner, de var også et anslag mot hele vår sivilisasjon.»

Om Tysklands alenekrigs-skyld uttalte utgiveren av «Eng-lish Review», Austin Harrison:

«Å belaste Tyskland alene for ansvaret for krigen er — etter (Forts. side 7)

Hvor tyskvennlige var NS-medlemmer

Av Ægir

Når vi fremhever at våre to hovedmål under krigen var å sørge for at det norske folk kom mest mulig uskadd gjennom okkupasjonen og å gjenopprette Norges frihet og selvstendighet om Tyskland skulle seire, blir vi ofte møtt av dette motargument: «Men dere var tyskvennlige og ønsket at Tyskland skulle seire.» La oss ta det siste først: Ønsket vi at Tyskland skulle seire? Ja, så ganske utvilsomt, og det av følgende grunn: Tross tysk-sovjetisk ikke-angreppspakt var Quisling helt fra annen verdenskrigs utbrudd overbevist om at slutt-oppgjøret i denne krig ville finne sted mellom Tyskland og Sovjetunionen. Han så hva ingen andre så på det tidspunkt, og dette perspektivet preget han inn i oss allerede høsten 1939. Og vi kunne ikke tenke oss noe verre enn at sovjetkommunismen skulle gå seirende ut av krigen. Derfor ønsket vi at Tyskland skulle seire. At vår frykt var berettiget, viser de østeuro-peiske folks skjebne.

Men hvor tyskvennlige var vi egentlig? Jeg vil vokte meg for å generalisere og bare tale for min egen del. I mine medlems-

skapsår før okkupasjonen var jeg svært lite opptatt av Tyskland og tyske forhold. Jeg hadde nok en vag sympati med et folk som var blitt ille behandlet etter første verdenskrig, men jeg var først og fremst opptatt av vårt folks problemer.

Under okkupasjonen kom imidlertid vi NS-folk snart i kontakt med en rekke tyskere. Så jeg ukritisk på dem som mine venner og forbundsfeller? På ingen måte betingelsesløs. Der jeg møtte mennesker med «herrefolksmentalitet», reagerte jeg minst like negativt som en jøs-ing ville gjøre. Jeg lærte meg fort å skille mellom «gode» og «dårlige» tyskere. De gode var de som hadde respekt for mitt fedreland, de dårlige var de som var kommet for å herske og husere.

Så langt mine personlige reaksjoner. I mitt arbeide fikk jeg imidlertid også anledning til å erfare hva Quisling-regjeringens politikk gikk ut på. På tysk side sto Quisling overfor tre hoved-tendenser i tysk utenrikspoli-tikk: Ribbentrops tradisjonelle

stormaktpolitisk linje som sto i stil med hva England har drevet med gjennom århundrer, Himmlers drømmer om et germansk rike der alle skillelinjer mellom folkene var utslettet, og Waffen SS' og Hitler-Jugends håp om et «Europa der Nationen», dvs. et samarbeide mellom frie og likestilte folk. Det var jo dette siste Quisling gikk inn for, og hans bestrebelser gikk ut på å etablere det nærest mulige forhold til de tyskere som sto på samme linje som han, og å kjempe mot de tyskere som ville noe annet.

Sannheten er altså den at NS-folk kunne være venner og gode kamerater med de tyskere som støttet oss i vår kamp for norsk frihet og selvstendighet eller ihvertfall respekterte våre anstrengelser. De tyskere som sto oss imot og helst så at Norge ble et protektorat, hadde vi ganske andre følelser for. For egen del må jeg si at slike folk hos meg vakte følelser som grenset til hat.

Slik ser jeg for min del sannheten. På grunnlag av den får så andre avgjøre hvor tyskvennlig jeg var.

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
AAGE-H. BERGRedaksjonssekretær:
HAKON WARENDORPHPostadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo:
Mandag, tirsdag, onsdag og torsdag kl. 11—15.
Telefon: (02) 19 06 71 — (Telefonsvarer).
Redaktørene treffes etter avtale.Abonnement: Pr. år kr. 130,- (i omslag kr. 150,-). Utlandet + kr. 10,-.
Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248
Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstpris kr. 100,-.
Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG.
ISBN 0802-9652

Det er lov å håpe

I fjorårets nyttårleder formulerte vi tre ønsker. Et av dem var at våre myndigheter skulle finne en vei ut av den moralske sump som vår økonomi var i ferd med å drukne i. Særlig langt er man ikke kommet. Fortsatt avløser det ene betente forhold det andre, og det gjelder alle kategorier mennesker — som har anledning til å utnytte samfunnet.

Det er dobbelt beklagelig fordi vårt folk forøkes med mennesker fra andre land og kulturer. Mennesker som i sitt hjemland aldri har mottatt noen form for hjelp og støtte av sine hjemlands myndigheter. Derfor føler de — naturlig nok — ikke den lojalitet og samhörighet som det norske folk burde kunne føle for vårt samfunn og våre myndigheter. Det er meget, meget beklagelig at våre topper i politikk og økonomi ikke fremstår som gode eksempler, og heller ikke ser at det bare er holdninger — ikke regler — som kan endre disse forholdene. Johan Falkberget lever ikke idag. Det kan i alle fall vi være glade for. Da ville Bør Børson aldri kunne vært skrevet. Han ville druknet blandt alle sine overmenn.

Litteraturen om vår «nære historie» som vi gledet oss over og håpet på ved forrige årsskifte fordi meget av den søkte sannhet i langt større grad enn tidligere, har fortsatt å komme. All sannhet og alle avdekkinger har bekræftet våre påstander og som oftest talt til vår fordel. All nyere forskning har i det minste satt store spørsmål ved den skodvinske historietilsløring. Hans autoritet er tydelig på hell og i et annet land ville hans skjebne vært lik den som er blitt jernteppehistorikerene til del.

Men et nytt år er i gang, og fremtiden ligger alltid foran. Vi ønsker den velkommen med glede, med tvil, med uro og med tro på at vårt arbeide også i år vil bringe frukter.

Skulle vi også ved dette årsskifte driste oss til å forme et håp, så måtte det knyttes til de umåtelige summer som bevilges til hjelp i U-land. Vi vil inderlig håpe at en større del enn de 10% man nå regner med, vil komme dem til gode som virkelig lider. Verden råder over uhyre ressurser. Måtte man finne en annen anvendelse for dem enn til å styrke våpenspekke gangsterstater og økonomiske utbyttere. Måtte taktisk-politiske hensyn vike for de menneskelige. Med dette barnlige men alvorlige håp for 1991 ønsker vi våre lesere

GODT NYTT ÅR

Vellykket julemøte

INO's julemøte 15. desember var tvers igjennom vellykket. Folk koste seg med den gode maten og ikke minst over å treffe igjen gamle kjenninger. Det hyggelige er at til tross for det naturlige frafall i våre rekker, så blir oppslutningen om disse arrangementene faktisk større år for år. Denne gangen var det så mange påmeldinger at man av hensyn til plassen tilsist måtte si nei til flere. Noen i selskapet så hverandre for første gang på bortimot femogførti år, og det var stor gjensynsglede.

Jonas Lie - særpreget og omstridt

Sverre Rødder:

«Min ære er troskap»
(Om politiminister Jonas Lie)
Aschehoug & Co. 1990

I 1987 kom historikeren Nils Johan Ringdals bok «Mellom barken og veden», som ga en bred omtale av politiets organisasjon og virksomhet under okkupasjonen og hvor bl.a. politiets toppsjef fra denne tid blir omtalt. I 1989 utkom Ringdals biografi av justisminister Riisnæs, og høsten 1990 fikk vi den her omhandlende bok om politiminister Jonas Lie.

Forfatteren har som tidligere polititjenestemann tydeligvis betraktet Jonas Lie som en såvidt interessant personlighet at han burde få sitt ettermæle på trykk.

Boken legger da heller ikke skjul på Lie's faglige kvalifikasjoner og kompetanse til å inneha de høyeste stillinger innenfor politiet. Dette beviste Lie alt lenge før krigen som internasjonal politioffiser ved folkeavstemningen i Saar og senere som kontrolløffiser ved folkeavstemningen i Alexandrette. Han fikk også oppdraget med overvåkingen av Trotzky i Norge, og transporten av den samme til Mexico.

Men før dette omtales Lie's barndom og ungdom som til tider var temmelig omskiftelig. Alt som 17-åring var han i frontlinjen som krigskorrespondent på slutten av første verdenskrig, og hadde gjennom sine opple-

Av Aage. H. Berg

velser fått stor sympati for det tyske folk, men til det også påvirket av sine foreldre Erik og Kathrine Lie og omgangskretsen til familien, som ikke så lite bestod av kjente tysksympatiserende personer fra norske kultur- og kunstnerkretser.

Jonas Lie var ved okkupasjonens begynnelse ingen NS-mann. Han deltok en kortere periode i felttoget i april dagene 1940, etter å ha tatt seg fram til norske styrker via Finland og Sverige. Inntil da hadde han vært Statspolitiets sjef og beordret som grensepolitistef med en liten stab i Øst-Finnmark med oppdrag å kartlegge kommunistpioner for Sovjet. — Fra å ha protestert på sin utnevnelse til politiminister i Quisling's første regjeringdannelse, og gitt uttrykk for sin misnøye med Q., valgte han like fullt senere å gå inn i NS og overta stillingen som kommissarisk statsråd og sjef for politiet i Q.'s regjering fra 1942, inntil kapitulasjonen 1945.

Forfatteren har rett i at Jonas Lie var en omstridt person, ikke minst i NS-kretser, og mest fordi han øyensynlig ble stående som representant for Himmlers Germanske SS-Norge. I kraft av sin stilling ble det hans ublide skjebne å måtte ta hårde avgjørelser, bl.a. som politistef og evakueringsleder i Finnmark 1945, — tyngre ettersom politi-

ets arbeidsmetoder hardnet til. Man kan likevel ikke frakjenne Jonas Lie hans faglige dyktighet som politioffiser. Hadde han først tatt et standpunkt, var han kompromissløs og gjennomførte det til siste slutt. Hans endelig var tragisk, men han levde opp til bokens tittel.

Som en kuriositet — som forfatteren nok ikke kjenner til — og som et å propos til bokens omtale av Lie's tyske pangermanisme, — kan nevnes at den tyske politistef Rediess i brev av 2. des. -44 til Himmler, uttaler at Jonas Lie i løpet av siste år har valgt å støtte Fuglesang's nasjonal-politiske linje, og i telegram 30.12.44 ber Rediess om Himmlers tilsagn om at Lie blir utskiftet med Riisnæs.

Alt i alt må boken sies å gi et opplysende bidrag til forståelse av Jonas Lie's livsførsel og virksomhet.

Om folkeskikk

For en tid siden leste vi med ikke liten forbauselse om en skole som hadde innført fokeskikk på sine timeplaner. Dette hadde vakt slik oppsikt at pedagoger fra fjern og nær strømmet til for å se, høre og kanskje lære. Forbauselsen min skyldes at da undertegnede for en god del år siden frekventerte våre utdannelseinstitusjoner, var dette faget «integrert» i samtlige fag. Vi rakk aldri å glemme hva som var sømmelig adferd og folkeskikk. I tillegg til den stadige og sikkert betimelige påminnelse av våre lærerkrefter, hadde de fleste en solid ballast med hjemmefra. Dette skyldtes at man i hine hårde dager anså hjemmet for førsteprioritet i slike saker. Den positive påvirkning som videreføring av solide, gamle tradisjoner gjorde mulig, er på en måte kuttet over ved de nyere samfunnsnormer. Vår levestandard har slitt på vår livskvalitet.

Dessverre har man trodd at den statsstyring som er satt i stedet for, inneholder en automatikk som altså automatisk erstatter de tapte tradisjoner. Men man ser det motsatte. Selv den delen som skolen tok hånd om på dette området, er blitt borte. Det var plutselig (eller etter hvert) ingen tradisjoner å videreføre og repetere for folkene i skolen. Etter hånden ble jo også den «uopplyste» generasjonen den som skulle lære bort. Det glemte vi. Vi har trodd at humanistiske ideer og grunnhold-

(Forts. side 6)

På telefonen

Er det deg? Det er Katy, du.

Den velkjente røsten til redaksjonens telefonvenninde er ivrig og røper at vår tilårskomne pådriver har et gullkorn eller to klare.

Ja, hør her. Er det ikke så at kommunismen i øst er for død og maktesløs å regne?

Vi antyder at den vel ikke er sten død, men ialle fall i solid koma.

Tøv og sludder. Man har lest for meg at den er borte og vekk og alle er så takknemlige og kappes om æren.

Vi smetter inn med at vår venninde har et sterkt svekket syn, men at ånden er ukuelig som alltid.

Vi medgir uten sorg at det er blitt mange ihuga antikommuniste, og at de overgår hverandre i å beskrive elendigheten der borte.

Nettopp, det er jo det jeg forteller. Men vet dere hva jeg trodde?

Det aner oss at gullkornet skal serveres, og vi lar et taust spørsmålstegn returnere idet vi

regner med at svaret allerede er avsendt.

Jeg trodde at vi som påpekte dette allerede før siste krig og satte liv og ære på spill for å gjøre noe med det, nå skulle bli trykket til alles hjertes eller bryst, men i stedet så begynner de å snakke om Rinnanbänder og tysk jødeforfølgelse.

Verken Rinnan eller tyskerne var da medlem av NS.

Vi biter med glede på agnet, bekrefter og spør om hun hadde ordnet med kølapper for dem som skulle omfavne henne. En uforskammet ungdommelig latter triller ut av «luren».

Ånei du. Det blir nok fra mine egne jeg må få den. Men jeg håper jo at den dag skal komme da det er mer enn bokstavene NS som skal skille mellom godt og ondt.

Dermed var gullkorn nummer to servert, og vi skal ikke røpe mere av samtalen. Heldigvis er ikke alt i verden politikk. Noe er også ukuelig humør og optimisme. Det er også verd en klem.

HaWa

Den politiske situasjon i Norge høsten 1940

Historien kan, om den skal gi et korrekt bilde, ikke «nullstilles» i den forstand at det blir sett bort fra forhold som ligger forut for det som skal behandles og vurderes. For at fremstillingen skal bli riktig er det også vesentlig å gjøre seg kjent med den situasjon i samfunn eller miljø som forelå på det tidspunkt den handling som skal beskrives, ble foretatt.

Krigen i Norge var over sommeren 1940. Uansett hvorledes kapitulasjonsavtalen inngått i Trondheim den 10. juni 1940 skal bedømmes rent folkerettslig er det på det rene at krigshandlingene var avsluttet og hele landet var besatt av tyske tropper. Uansett om Kongen og regjeringen Nygaardsvold håpet å komme tilbake og overta styret i Norge, var det ganske utvilsomt få som trodde at så ville skje. Regjeringens anseelse var nok også meget redusert fordi den og det parti den var gått ut fra av mange fikk ansvaret både fordi den hadde forsømt å holde forsvaret i orden og fordi den ikke hadde sørget for å holde en streng nøytral linje overfor alle krigførende makter.

Store tyske seire

Ute i Europa var forholdet at Tyskland hadde besatt Holland og Belgia, hadde tvunget Frankrike til kapitulasjon og drevet de britiske tropper på flukt over den engelske kanal. Alle ventet på at tyskerne ville forsøke en landgang i England og etter de erfaringer som forelå, også når det gjaldt de engelske og franske tropper som hadde forsøkt å stanse de tyske tropper i Norge, var det nok få som tvilte på at en landgang i England ville kunne gjennomføres. Vi må også være klar over at ikke-angreps- og bistandsavtalen mellom Tyskland og Sovjet ennå besto og videre at USA ennå ikke var trådt inn i krigen på alliert side. Det var alment kjent at i USA var det sterke krefter som holdt

på nøytralitetslinjen og ville holde landet utenfor krigen.

Det er ganske sikkert riktig å hevde at i Norge rådet motløshet og pessimisme når det gjaldt mulighetene for å gjenerobre landets frihet og selvstendighet gjennom de allierte makters seier over Tyskland. At folket selv i noen vesentlig grad kunne medvirke til en befrielse var det knapt noen som trodde. Det er nok å nevne at hjemmefronten ennå ikke var etablert, det skjedde langt senere.

Selv om mange tvilte på at det var mulig, syntes den eneste løsning ut av okkupasjonsstillingen å være ved forhandlinger med tyskerne å oppnå innflytelse på landets styre så lenge storkrigen varte og en mest mulig selvstendig stilling når denne var over. Som nevnt var det en alminnelig oppfatning at Tyskland ville gå seierrikt ut av kampen.

Administrasjonsrådet

Etter at Vidkun Quisling den 15. april 1940 hadde trukket seg tilbake som selvutnevnt statsminister — det er her uten betydning om han selv trakk seg eller ble avsatt av tyskerne — hadde vi fått Administrasjonsrådet som norsk forvaltningsorgan. Rådets innflytelse overfor tyskerne var meget liten og det forelå ingen muligheter for at rådet kunne utvikles til et norsk styringsorgan. I alle vesentlige spørsmål måtte rådet følge diktater fra rikskommissar Terboven eller hans tjenestemenn. Medvirkende til rådets svake stilling overfor tyskerne var nok også at løftet om å oppnå Kongens anerkjennelse og stans i krigshandlingene ikke kunne holdes. Som forhandlingspart overfor Rikskommissaren for å oppnå en friere stilling for landet det kunne Administrasjonsrådet ikke fungere. Vesentlig i denne forbindelse var også at rådets medlemmer ikke representerte noen politisk tyngde.

Av Tore Holm

Avsettelse av konge og regjering.

Stortinget hadde på sitt avsluttende møte på Elverum forutsett at det kunne komme til forhandlinger med tyske myndigheter og valgte derfor noen representanter som skulle være forhandlere om dette ble aktuelt. Det ble imidlertid ikke disse valgte stortingsmenn som deltok i forhandlingene, oppgaven ble tatt opp av de medlemmer av Stortingets presidentskap som befant seg i landet. Som bekjent ble også Stortinget innkalt. Det ble ikke holdt samlede møter, bare gruppemøter for de enkelte partier. Som bekjent ble det konstatert flertall blandt representantene for avsettelse av Kongen, om han ikke frivillig abdiserte, og av Nygaardsvold-regjeringen. Om det siste var det visstnok nærmest ingen dissens.

Jeg finner ingen grunn til å gå nærmere inn på disse forhandlinger som er vel kjent i hovedtrekk. Presidentskapet var villig til å strekke seg meget langt for å oppnå lite. Etterpå er det reist meget hard kritikk mot Presidentskapets medlemmer for dette. Det synes oversett at et flertall av stortingsrepresentantene sto bak forhandlerne og ennå mer er «glemt» at Presi-

dentskapet høyst sannsynlig hadde det store flertall i folket bak seg. Men det er ikke uvanlig at det blir jakt på syndebukker når noe ikke fører frem. Jeg tror nok det er riktig å anta at det store flertall i folket dengang, sommeren og høsten 1940, sto bak og var enig med Stortingets Presidentskap i at det var riktig å strekke seg langt for å oppnå lettelse overfor tyskerne også når det gjaldt tiden etter en forutsett tysk seier i storkrigen. At forhandlerne også tenkte i de baner fremgår bl.a. av anmodningen om at Kronprinsen eller Arveprinsen skulle tillates å bestige Tronen når krigen var over. Forhandlingene synes fra norsk side å være ført ut fra den forutsetning at Tyskland ville vinne krigen, og som tidligere anført mener jeg det er grunn til å gå ut fra at det store flertall i folket så situasjonen på samme måte. Grunnen til at forhandlingene ikke førte frem skal jeg komme tilbake til.

Quislings tysklandsopphold

Samtidig med at Presidentskapet, med Stortingets flertall bak seg, forhandlet med Terbovens representanter, ble det nok ført forhandlinger av Quisling i Tyskland, og da på et høyere plan. Først må berettes at straks

etter at Terboven ankom Norge som rikskommissar den 20. april 1940 oppsto et spent forhold mellom ham og Nasjonal Samling ved Vidkun Quisling. NS som de andre politiske partier fikk bestå frem til 25. september og kunne drive sin virksomhet uten spesielle restriksjoner. NS hadde ingen særfordeler og kunne drive på linje med de andre partier. Det er dog verdt å nevne at Terboven sørget for å få sendt Quisling til Tyskland i begynnelsen av juli, og han oppholdt seg der i ca. en måned tid. I denne tid forsøkte Terboven å få erstattet ham som fører for NS med Jonas Lie. Forsøket strandet på en samstemmig avvisning fra partiets tillitsmenn av å godta noe førerskifte. Quislings opphold i Tyskland denne sommeren vet vi fremdeles lite om. Hans hustru har i sin bok berettet at hennes mann i denne tid nærmest var på flukt og at det var risiko for at han ville miste livet ved anslag Terboven sto bak. Hvordan nå dette enn var er det klart at Quisling fikk kontakt med mektige tyskere som kunne gi ham avgjørende støtte til å få betydelig innflytelse på den politiske utvikling i Norge. Terbovens offisielle begrunnelse for at han i september 1940 brøt forhandlingene med

(Forts. side 6)

Unødvendig reddet fra søppelkassen

Jeg er som de fleste her til lands plaget av at postkassen fylles opp med reklamemateriell. Jeg tar derfor turen tilbake fra postkassen om søppelkassen for å slippe å dra med meg avfallet inn. Forleden hadde et personlig adressert brev stokket seg inn mellom alle tilbudene, og jeg fisket det opp av søppelkassen. Det var fra «Stopp innvandringen» og det fulgte girototalong med. Man ønsket bidrag. Ved nærmere ettersyn skulle det vise seg at redningsaksjonen kunne vært unnlatt.

Brevet omhandler de konsekvenser som en økende innvandring vil medføre. Om 75 år vil våre nye landsmenn være i flertall og muhamedanismen sannsynligvis være statsreligion. Ikke lystelige utsikter. For en som har satsset liv, helse og offentlig anseelse på å verne og opprettholde vår beskjedne nasjon og videreføre vår kristne tradisjon og humanistiske kultur — særdeles dystert — hvis påstandene skulle være riktige. Vi lar imidlertid det bero og leser nedenfor at vi inviteres til Rådhuset i Oslo for med kyndig veiledning og antagelig åpent

Av Hakon Warendorph

sinn å beskue den del av utsmykningen som omfatter eller som det står «gjønger kampen mot de forrige inntrengere og deres lakeier.»

Det er ingen grenser for hvordan og hvem som mener de kan bruke NS-folk som dørmatter når de vil inn et eller annet sted. All nyere forskning konkluderer med at den tyske okkupasjon var berettiget, selv om den var uønsket, og internasjonal rett ikke bare tillater, men forplikter okkupant og okkupert til samarbeide om internt styre og stell.

Det man ikke er forpliktet til, er å utføre arbeider for okkupanten på dennes militære anlegg mens kamphandlingene foregår. Hvis vi følger london-regjeringen og Skodvins oppfatning av krigstilstanden i Norge, så var minst 150 000 — etthundredeogfemtusen — personer i arbeide på tyske militære anlegg i fem år. De har ikke blitt kalt lakeier for noen inntrengere, såvidt vites heller ikke av den undertegnende Jack Erik Kjuus. Det på tross av at disse

bidragsytere til Wehrmacht var drevet utelukkende av tanken på økonomisk fordel. Tar vi med alle entreprenørene og produsentene av alle slag, alle avisansatte og offentlige ansatte, alle bønder som dyrket sin jord og alle fiskere som drev sitt virke og bidro til den tyske krigspotensial, ja, da blir det neimen ikke få som Kjuus i sin uforstand og historieløshet setter det odiøse lakei-stempelet på.

Jeg regner imidlertid med at det eselspark som rettes ikke er ment å ramme noen av disse «gode nordmenn». Kjuus vet utmerket godt at gode og dårlige nordmenn blir sortert — ikke etter handlinger men etter medlemskap i Nasjonal Samling under krigen. Derfor dette skamløse frieri til historieløse landsmenn. Er hans argumenter forøvrig like betente, ser jeg ikke hans virksomhet som positiv for en fornuftig debatt om de spørsmål som reiser seg i forbindelse med innvandring. Dersom det finnes noen av «våre» som har funnet grunn til å støtte Kjuus og Co. da er min ærbødige påstand: *Slutt med det.*

Det originale hjørnet

– Politikkens tre faser –

Som hobby: Kreativ (fengende)

Som yrke: Selektiv (beregrende)

Som besettelse: Destruktiv (maktsøkende).

**Det er tragisk at så mange politikere
så raskt
når fase tre.**

HaWa

Halvdan Koht:

VESTMAKTENE FØRER KRIGEN INN PÅ NORSK OMRÅDE

Av E.L., Oslo.

Det må kunne fastslås som en kjensgjerning, som også overlege Johan Scharffenberg med flere påpekte, at dersom den norske regjering hadde holdt seg virkelig nøytral, og samtidig, slik svenskene gjorde, hadde mobilisert høsten 1939 for å forsvare nøytraliteten, så hadde tyskerne ikke funnet grunn til å besette Norge. Dette er den historiske sannhet om okkupasjonen av Norge

Et viktig moment i april 1940 er da vår utenriksminister Halvdan Koht den 8. april kl. 17.15 gir en redegjørelse i Stortinget om mineutlegningen. Koht innleder sin redegjørelse med først nu å trekke frem noten av 5. april. Om vestmaktens note av 5. april uttaler Koht følgende:

«Da eg fekk denne noten, sa eg ifrå både til den britiske og den franske sendemannen at det var ei grunnlaus krenking mot

den norske regjeringa å seia at ho ikkje var ei fri og sjølvstendig regjering, og at eg tykte det var uverdige å skrive i den tonen til ho. . . .»

Koht nevner den nye note fra vestmaktene, som Utenriksdepartementet hadde mottatt kl. 5.45 om morgenen 8. april og som inneholdt meddelelse om at engelskmennene hadde gått til den kunngjorte direkte aksjon mot Norge. Om denne vestmaktens nye note av 8. april uttalte da Koht:

. . . Når vestmaktene seier at dei bryt folkeretten for di dei vil vinne siger for denne same folkeretten, så er det lett å sjå kva slags moral det er som her blir nytta. Vestmaktene fører krigen inn på norsk område fordi dei meiner at dei dermed lettare skal vinne krigen. Det er den greie samanhengen med dette tiltaket.»

Idealitet, tro og offervilje

Av Hans Olavsén

«Sitt krasseste uttrykk har denne åndelige krise fått i den fremherskende *egoistiske materialisme* som dreper idealitet, tro og offervilje, og skaper uro i samfundslivet og menneskesinene.»

Disse ordene er skrevet i 1934 og var en del av innledningen til Nasjonal Samlingsprogram, men ingen er vel i tvil om at de passer minst like godt på dagen i dag.

Det som plager dagens mennesker mest, er en trykkende følelse av formålsløshet. Det eksisterer ingen ting ut over en selv og de egne behov. Målet blir den såkalte «selvrealisering», som i de fleste tilfeller ikke betyr noe annet enn bare å ta hensyn til seg selv. Resultatet er en alles kamp mot alle. Det gjelder bare å kløre til seg mest mulig uten sideblikk til hvordan det går samfunnet som helhet. Tidens helter er de særgruppeledere som får presset til seg de beste fordelene for sine yrkesbrødre uten å ofre det en tanke hvorvidt det går ut over viktigere interesser.

Følgene av denne tilstand er at flertallet av mennesker er dypt utilfredse. Og hvordan kan man være noe annet når man egentlig ikke har noe å leve for? De som ledere skulle være, har ingen ting av verdi å by oss. De mangler ethvert perspektiv, de eier ikke blikk for de store linjer. Så blir det bare å leve fra dag til dag uten mål og mening.

Var det annerledes før? I noen grad var det det. De fleste visste hva den store oppgave bl.a. var: Slekstens bevarelse og fremgang. For det kunne man

leve og dø. Idealitet, tro og offervilje ble satt inn for barnas sak, for familiens og slektens sak, for fedrelandets sak. Ens egen lykke var forbundet med at det gikk de større grupper vel.

En hovedårsak til oppløsningstendensene i tiden er nettopp den forakt for såvel familie som nasjon vi stadig får innprentet. Kjernefamilien er en ulykke, og å være nasjonal, er nærmest forbrytersk. Dette er vi gjennom tiår blitt tutet ørene fulle med. Dette er det budskap våre «åndelige» ledere har hatt til oss. Herre, forlat dem ikke, for de vet hva de gjør.

En ny åndelig reising må konsentrere seg om disse nære ting: Å sørge for slektens videre liv og lykke. Vi kjenner imidlertid innvendingene: I dag går det om hele menneskehetens skjebne.

Verden er én, vi har ikke bruk for snevre begreper som folk og fedreland. Jovisst må vi delta i verdensfelleskapet og bidra til løsningen av felles problemer, men hvem skal ta vare på vårt eget folks fremtid om vi ikke selv gjør det? Det første bud er at det enkelte menneske tar vare på sine og sitt som del av det å bringe hele menneskeheten fremover. Hva nytter det å bygge en ny verden om man lar sitt eget hus forfalle?

Nei, la oss igjen med idealitet, tro og offervilje gå inn for den hovedoppgave som slektens bevarelse er. Å gjøre det hindrer oss hverken i å delta i fredsarbeide eller miljøbevaring på det internasjonale plan. Tvert om er også det en del av vår slekts og vårt folks bevarelse.

Ungdom! Ta oppgaven opp!

Hans Fredrik Dahl og Quisling

I en omtale av professor Hans Fredrik Dahl i Aftenpostens morgenummer 15. desember heter det bl.a.:

«Man spør seg om ikke Dahl rett og slett er blitt glad i den klossene, usjarmerende tieren (tause, red.anm.) Quisling. Om han nå har tatt mål av seg til å rehabilitere «Norges mest forhatte mann»? Ihvertfall gjør det sterkt inntrykk når Hans Fredrik Dahl sier at kildematerialet om Quisling må regnes for massivt hat.

At han var gjenstand for en aggressiv norsk syndebykkmentalitet, en personforfølgelse som gikk over alle støvleskaft, især i arbeiderpressen. Otto Ruge omtalte dette i 1933 som det styggeste han hadde sett av injurier og pressehets.»

Aftenposten siterer også Dahls ord i Dagbladet:

«Jeg tror ikke at Quisling var fullt så dum og fjernt fra realitetene som Skodvin gjør ham.»

Gratis brosjyre:

HVORDAN TENKTE DE SOM SLUTTET OPP OM NASJONAL SAMLING?

Særtrykk av artikkel i «Folk og land» nr. 7/90 pluss Nasjonal Samlings program fåes gratis til utdeling, men vi er takknemlig for noen kroner til dekning av porto og trykningsutgifter om noen har lyst til å sende det. Skriv eller ring til

INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

Postboks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1. Tlf. (02) 19 06 71.

MÅNEDENS PERNILLE:

Kontrapunkt

I et anfall av pekuniært lett-sinn gikk jeg til innkjøp av Tore Hamsuns selvbibliografi. «Efter år og dag.» Jeg angrer ikke på det her jeg nettopp har lagt boken fra meg efter å ha lest den fra perm til perm. Men det ble først min tur til å lese den efter at Gullet, som lå noen dager til sengs med influensa, hadde for-dypet seg i den.

Hva som også bidrar til å gjøre boken meget interessant er de mange brevene som Tore Hamsun helt eller delvis gjengir i boken. Ett av dem er et brev som Marie Hamsun rundt år-skiftet 1957/58 skrev til den da pensjonerte biskop Eivind Berggrav.

I dette skriver hun i egen-skap av mor og bestemor også om ikke bispen nå føler trang til å revidere sin Folkedom over NS. Nye kjensgjerninger og

nye vurderinger omkring 9. april har kommet frem, skriver hun. Hun henviser til Halvdan Kohts bok, og understreker at han som menneske ikke har tapt på sin selverkjennelse i den. Hun sier at hun ikke taler for seg selv, men for 8 barnebarn, «som nu i skolen skal læres opp til å ringeakte sine foreldre og besteforeldre.»

Men i sitt svarbrev gjør bispen det klart at han hverken kan eller bør ta noe tilbake, og at han selv tar ansvaret for det han skrev.

«Du har noe å glede deg til,» sa Gullet da hun overrakte meg boken efter avsluttet lesning, «men si meg hvem biskop Eivind Berggrav og hva hans folkedom over NS var.»

«Ring din morfar,» svarte jeg, «han vil kunne informere deg langt bedre enn hva jeg kan.»

Hun sto opp. Jeg gikk ut på kjøkkenet. Jeg har aldri likt at noen overhører mine telefonsamtaler, og heller ikke å overhøre andres. Efter lengere tid hentet hun meg på kjøkkenet og krøp til køys igjen.

«Det er tydelig at far hadde litt av hvert på hjertet,» sa jeg.

«Morfar refererte bare,» svarte hun, «men når jeg trekker min egen konklusjon av alt han fortalte, står det klart for meg at bispen bare var opptatt av å redde sitt eget verdslige skinn, og ga hele kjærlighetens evangelium, som han angivelig skulle være Norges første representant for, på båten. Og det aller frekkeste er,» fortsatte Gullet, «at han våget å benytte ordet «folkedommen» for det han selv kokte sammen. Far fant også frem produktet og leste noen avsnitt for meg. Det var helt

pyton.»

«Så har du stiftet bekjentskap med en forhenværende primas for den norske kirke,» sa jeg, «men nå skal jeg hente «Morgenbladet» for idag, og som motgift sitere litt fra dagens kronikk. Den er skrevet av en Anton Olstad, og jeg vet at jeg har vært borte i det navnet før, og at det dreier seg om et modig menneske med mer enn vettet i behold. Kronikken er en anmeldelse av Arne Stormes 3. bok om 1940 og okkupasjonstiden. Vi har de to andre her i huset.»

«Dem har jeg visst ikke lest,» sa Gullet.

«Ikke jeg baksiden av den andre heller,» sa jeg, «men ifølge dagens kronikør står det der bl.a. følgende:

1940, mente at regjeringa Ny-gaardsvold skulle kunne avlive mennesker, opprette konsentrasjonsleire for ti-tusen, konfiskere eiendom, frata folk statsborgerlige rettigheter og kose seg i bigamiforhold?»

«Hadde jeg ikke ligget, hadde seg satt meg,» sa Gullet, «men jeg merker på deg at du ikke er ferdig med å lese opp.»

«Det stemmer,» sa jeg, «men det dreier seg bare om en eneste setning, som Olstad gjengir fra boken, og som representerer den konklusjon Stormes trekker.»

«Er det så at når hatet blir oppkonstruert, er det uten grenser?»

«Kanskje var prelaten med sin personlige folkedom klar over det,» sa Gullet, «men kan jeg bry deg med å gi meg et eller annet å drikke.»

Den nasjonale ungdomstjeneste — et overgrep?

Av Fredrik Skaubo

Ikke alle ting er like vellykkede. Man mener det så vel, men så er tid, sted og publikum i utakt, og resultatet blir deretter.

Vi (NS-folk) har ikke så vanskelig for å innrømme at Den nasjonale ungdomstjeneste (U. T.) var et slikt mislykket forsøk, en forharstet bestemmelse. Den ble da heller ikke satt ut i livet. Den utløste reaksjoner som burde vært forutsatt og som skapte komplikasjoner for NS-styret, men som var meget kjærkomne for våre motstandere. Vanskelighetene var nok også klare for de fleste involverte, men ukontrollerbare krefter var i sving og ønsket vel nettopp dette.

Men var så U.T. det overgrep som det ble påstått? Var det et forsøk på å «nazifisere» barn og ungdom? Nei, det var ikke det. Det skulle være et forsøk på å følge intensjonene fra NS' program om fellesnytte foran egen nytte og kristendommen og vår norske kulturarvs bevaringsverdi, et forsøk på å gi de unge i alle fall noen solide holdepunkter i en kaotisk tid.

Som sagt, tidspunktet var uheldig, og det var særdeles enkelt å reise den storm som ble resultatet. Nedenfor siteres fra

NS' Ungdomsfylkings standardforedrag om U.T.:

«Hva skal vi så drive med i denne ungdomstjenesten, er vel det spørsmål som mange nå vil stille seg. Til dette kan jeg gi det beroligende svaret at de fleste rykter som er i omløp angående ungdomstjenesten, er grepet fullstendig ut av luften og sanner ethvert grunnlag som de fleste andre rykter.

Ungdomstjenesten vil bli gjennomført skrittvis, og vi kommer til å begynne i forholdsvis beskjedne former. Guttene og jentene vil bli innkalt til tjeneste en eller to ganger i uken alt etter som de lokale forhold tilsier. Dessuten vil det en gang eller så om måneden bli arrangert turer hvis lengde avhenger av hvilken årsklasse som er innkalt. For tiårsklassen vil det således til å begynne med bli arrangert utmarsjer på en 4-5 kilometer. Hirdlagene vil på møtene sine drive mye med sang, lek og konkurranser seg imellom. De skal gjennom de forskjellige øvelser framelske lagånden, slik at de alt fra tidligste barn-dom lærer seg til å beherske jegeret til fordel for fellesskapets ånd.»

«I ungdomstjenesten vil en dessuten bli opplært i alle slags praktiske ferdigheter og praktiske kunnskaper. Allerede i løpet av første måned skal de kunne gjøre greie på hvor mye dyrkbare jord vi har i landet vårt, hvilket jordbruksprodukt som er det viktigste, hvor mye det dyrkes av dette i hele landet og hvor mye i fylket som vedkommende bor i. Litt senere skal en kunne gjøre greie for hvor mye vi dyrker av de viktigste kornsorter i dette landet. I det hele legger vi stor vekt på den praktiske opplæring. Etter en måneds forløp må således alle, gutter og jenter, godtgjøre at de kan stoppe strømpene sine, og ellers kunne klare seg litt på egen hånd.

Heimstadiere vil vi også vie en meget bred plass, for vi regner som så at bare kjennskap til landet kan utvikle sann og ekte fedrelandskjærlighet. Ved våre store sportsstevner skal ungdommen fra alle landsdeler bli ført sammen og på denne måten lære å kjenne hverandre og kjenne landsdelene. Vi regner nemlig som så, at bare det en kjenner, kan en elske. Og et av våre store mål for ungdomstjenesten er utviklingen av en sann og ekte fedrelandskjærlighet i

den norske ungdommen.»

«Den fysiske fostring vil i det hele bli en vesentlig del av oppdragelsen i den nasjonale ungdomstjeneste. All slags idrett og sport vil bli viet den aller største oppmerksomhet og vil bli en vesentlig del av programmet.

Dette er altså sannheten om den forferdelige ungdomstjenesten som vi nå skal tvinge barna inn i - for å bruke uttrykket til våre motstandere. Denne ungdomstjenesten er det altså som er grunnen til at foreldrene ikke vil sende sine barn på skolen, at prestene nedlegger sine embeder, at lærerne streiker fordi de for sin samvittighets skyld ikke kan samarbeide med den.»

«I den tida da kristendommen ble hånet, spottet, utskjelt som opium for folket og det å under-vise barna i kristendom var det samme som å gi dem alkohol, da et vers som dette gikk for å være så fin diktning at det måtte belønnes av det norske storting:

**Stryk Kristenkorset av ditt flagg
og heis det rent og rødt,
la ingen by deg det bedrag
at «frelseren» er født -**

da den samme dikter, Øverland, skrev en bok med tittelen: Kris-

tendommen, den tiende landeplage, den gangen var det virkelig grunn for prester og lærere og deres fintføleende samvittighet, ja, for hele kristenfolket i dette landet for den saks skyld, å bli engstelig, ha grunn til å reise seg i hellig harme.»

Ovenstående skulle ikke skremme noen fra sans og samling, men vi aksepterer at mistilliten gjorde seg gjeldende. Det er alle foreldres rett å verne om sine barns fysiske og psykiske helse ved å ha dem under så nær kontroll som mulig. En viss undring må det være tillatt å gi uttrykk for når vi i dag ser med hvilken generøsitet dagens foreldre overdrar sine barn til offentlige institusjoner. Fra 0 år til langt opp i grunnskolen vil de yngste — og mest påvirkelige — være forsvars-løse objekter for det kultursyn, det språk og de spisevaner etc. som offentlige barnehager, daghjem og heldagsskoler måtte representere. NS fremhevet alltid hjemmets, tradisjonenes og den kristne kulturarvens betydning — og også det sosiale ansvar hver av oss etter evne måtte ta på seg. Den nasjonale ungdomstjenesten var tenkt som et bidrag til dette.

Alliert folkemord . . .

(Forts. fra s. 1)

hverken for å sykemelde seg eller spise.»

En general som kjente Eisenhower godt, skrev i 1945 at E. praktiserte gestapometoder mot tyskerne. Hans navn var George S. Patton.

J. Bacque: «Efterat tyskerne hadde kapitulert, døde de fortere enn under krigen. Før mai 1945 var omme hadde det dødd flere i US-leirene enn ved atom-bomben over Hiroshima.

(Forts. neste nr.)

Om folkeskikk . . .

(Forts. fra s. 3)

Offentlig styring sammen med offentlig styring på linje med skatteregler og trafikkbestemmelser. Men vi tok feil, skremmende feil. Det offentliges presentasjon av sine direktiver animerte bare til omgælsler. Det ble en hel vitenskap. Dessverre ble også vårt forhold til sed og skikk rammet av den samme vitenskap. Ja, vår evne til omgælsle ble proporsjonal med vår manglende folkeskikk.

Offentlig styring bringer ikke humanistiske ideer og etiske holdninger til folket. Det er det motsatte som er tilfelle.

Det offentliges ansvar i så

måte er gjennom etablerte påvirkningsorganer som skole, massemedia etc. og legge forholdene til rette for denne viktigste av alle læringer. Men først og fremst er det nødvendig å skape muligheter for «de tusen hjem» til å formidle tradisjonelle oppfatninger om sed og skikk ved å gjøre det mulig å etablere «gammeldagse» hjem.

Vi ser med glede og forventning fram til det nye faget, folkeskikk, som en god samarbeidspartner. Bedre sent enn aldri.

HaWa

Frontsøster frifunnet . . .

(Forts. fra s. 1)

Det er opplyst at tiltalte alltid har vært sterkt interessert i sykepleie, og at det har vært hennes mål å bli sykesøster. Hun har imidlertid rygggradsfeil, og har derfor ikke blitt opptatt ved sykehjem eller sykekurser i Norge.

Da hun leste i avisen at det var anledning til å bli sykesøster ved det tyske Røde Kors, ble hun interessert i dette, og tenkte at hun ved å melde seg, skulle få utdanning som sykepleierske.

Retten finner ikke bevis for at tiltalte var klar over at hun ved å melde seg til det tyske Røde Kors, bistod tyskerne i krigen mot Norge, og heller ikke at hun ved dette forhold gjorde seg

skyldig i en utilbørlig handling. Det antas at dette heller ikke har stått klart for henne senere under krigen.

Tiltalte blir etter foranstående å frifinne.»

Her ser man det igjen: Spørsmålet var ikke hva man hadde gjort, men hvem man var. Hadde man hatt en overbevisning om hva som var riktig for landet og vært medlem av NS, vendte det norske rettsvesen tommelen ned og slo hardt til. I annet fall kunne man ha gjort omtrent hva som helst.

Jeg er selvfølgelig glad for enhver som slapp unna «retts»-barbariet midt i fortiårene, men det gjør meg ikke mindre opprørt over den voldsomme ulikhet for loven som ble praktisert.

Et virkelig hardt . . .

(Forts. fra s. 8)

stemte overens med tiårig aversjon mot forfattere og bøker som ble lyst fredløse av Stalin, og senere av Khrustjov og Bresjnev.»

Selv om MGK ikke bringer noe prinsipielt nytt, er boken hans likevel interessant for så vidt som han har brukt mye tid og krefter på å studere de avsløringer som er kommet frem i selve Sovjetunionen. På den måten kan han bidra med detaljer som til og med for oss bar-

kede antikommunisten er nesten utrolige. Videre tar han et oppgjør med tidligere meningsfeller som fortsatt ikke vil se.

Det som skuffer, er at MGK ikke tar den fulle konsekvens av sine egne avsløringer. Han skriver: «Men jeg vil også ha rett til å uttrykke beundring for gode ting Lenin har stått for i tanker, ord og handling. Og sosialist, det er jeg fremdeles.» Er han virkelig ikke i stand til å innse at det er i systemet feilen ligger, at det er Marx' og Lenins utgave av sosialismen som har vist seg ubrukelig tvers igjennom?

Men på tross av denne reservasjon fra MGK's side er det viktig at alle som fremdeles har en affinitet til marxismen, leser boken hans. Hvis de ikke bøyer seg for bevisføringen fra en gammel kommunistleders side, finnes det ingen råd. For NS-folk er «Bittert oppgjør» en ny bekreftelse på berettigelsen av vår antikommunisme gjennom alle år.

Den politiske situasjon . . .

(Forts. fra s. 4)

Stortingets Presidentskap var jo at han hadde ønsket å la sin forhandlingsmotpart vise hvor ubrukelige de var til å representere sitt folk og at forhandlingene fra hans side vel egentlig aldri hadde vært alvorlig ment.

Bortsett fra at denne forklaring var lite troverdig er det vel et spørsmål om rikskommissaren ikke hadde fått ordre fra Berlin om å bryte forhandlingene og isteden sørge for at Quisling fikk betydelig innflytelse over styret i Norge. Den senere utvikling tyder avgjort på dette.

Riksråd ble til kommissariske statsråder

Under forhandlingene med Stortingets Presidentskap ble tatt sikte på å få opprettet et Riksråd som skulle få betydelig makt til å styre Norge samtidig som Rikskommissariatet skulle bli trukket tilbake. Når det gjaldt medlemmer av Riksrådet var en mengde personer på tale. I denne forbindelse er det viktig å fortelle at flere medlemmer av Nasjonal Samling var på tale, og flere av disse ble godtatt av Presidentskapet. Dette viser at NS langt på vei ble godtatt og intet tyder på at innstillingen var en annen i folket enn i Stortinget. Jeg poengterer at dette skjedde før de kommissariske statsråder ble oppnevnt den 25. september 1940. Opprinnelig var det bare 4 av statsrådene som ikke var medlemmer av NS, senere meldte en seg inn slik at bare 3 var ikke-medlemmer. At Quisling fikk en betydelig innflytelse over den norske styring av landet, sier seg selv. Jeg tror det er grunn for å hevde at iallfall i den

første tid etter oppnevning ble de kommissariske statsråder godt mottatt i folket og ble møtt med tillit. At innstillingen overfor dem og de senere utnevnte ministre og overfor Quisling senere endret seg, ikke minst fordi krigen ute i verden utviklet seg anderledes enn ventet høsten 1940, er en annen sak.

Det kan ganske sikkert også nevnes andre forhold som hadde betydning for forholdet Quisling/Nasjonal Samling vis a vis befolkningen sommeren og høsten 1940. Det jeg har nevnt, og som i det vesentligste var kjent for folk som ønsket å holde seg orientert, får være nok. At det jeg har skrevet, er riktig fremgikk forøvrig av at medlemsmassen i NS øket jevnt og sikkert ut over sommeren og høsten i 1940. Det var nok også en erfaring at temmelig mange «tellet på knappene» om de skulle melde seg inn.

På den annen side mener jeg det er riktig å si at det ennå ikke var startet noen mer organisert motstand mot NS, og videre at tiden for utstedelse av «paroler» ikke var kommet.

Det er også riktig å nevne at særlig blandt bønderne var det ganske mange som fremdeles hadde stor aktelse for Quisling fra hans tid som forsvarsminister i Bondepartiregjeringen og for hans bekjente oppgjør med Arbeiderpartiet i forbindelse med Menstadopptanden.

Hva Quisling strebet etter

Når det gjelder Quisling og hans parti var det en tosidig løsning som ble tilstrebet, og disse sto ikke i motsetningsforhold til hverandre: Det ene var å få overta mest mulig av landets styre og administrasjon så lenge verdenskrigen varte for så å overta styret i et suverent Norge når krigen var over. Det endelige mål var å slutte landet til et forbund av selvstendige stater med visse overnasjonale organer, nemlig et «Stornordisk Fredssamband» som Quisling hadde arbeidet med fra 1929-30. En organisasjon av stater som minner mye om dagens EF.

Det annet mål var å få gjennomført partiprogrammets planer om å erstatte Stortinget med et Kultur- og Næringsting med medlemmer valgt etter demokratiske prinsipper, men med

valg innen yrket istedenfor valg på partier. For å nå sine mål var det en forutsetning at det ble oppnådd en slik tilslutning og støtte at den tyske ledelse ble overbevist om at Quisling med sitt parti kunne greie å styre landet og sikre at de tyske tropper så lenge krigen varte ikke risikerte å få vanskeligheter i Norge.

Resultater av hatkonferansen . . .

(Forts. fra s. 2)

hva vi nå vet — og det vil komme enda mer frem i lyset, meningsløst. Å gjøre en fredsavtale til et tragisk vanvidd er en urettferdighet. Helt bortsett fra Versaillesavtalens økonomiske uhyrlighet, står avtalen der også som en dom for Tysklands alene-krigsskyld.»

Versaillesdiktatet hadde mange motstandere blant de allierte, og USA's senat stemte mot avtalens iverksettelse. Likefullt ble avtalen tvunget gjennom. Foruten at Tyskland gjennom avtalen mistet rike kull- og mineralforekomster, både i øst og vest, ble de gjennom avtalen pålagt å levere kull i slike mengder at de selv måtte stenge skoler og sykehus i vintertiden. Om de allierte etter første verdenskrig hadde forstått å vinne freden på en annen måte, er det meget trolig at den annen verdenskrig ville vært unngått.

Også en annen ydmykende uhyrlighet fra seierherrenes side i *den siste krig*, var at de praktiserte voldtekt overfor de tyske kvinner som en selvfølgelig rett for seierherren i den første tid av besettelsen. Det skjedde ofte at hjemkomne soldater fant sine mødre igjen på sykehus for behandling etter voldtekt. I sin dagbok for 23. mai 1945 beretter Atlanterhavsflygeren Charles Lindbergh: «I et sykehus i Stuttgart ligger tre tusen kvinner og unge jenter som er voldtatt av senegalnegre.» — «For en GI (amerikansk okkupasjonssoldat) er det helt i orden å ødelegge og plyndre». (S. 474). «Ordet befri blir her benyttet i en helt annen betydning enn hjemme. Der hjemme bringer våre aviser artikler om hvordan vi befri undertrykte land og folk. Her for-

står våre soldater uttrykket «befrielse», hvordan de skal skaffe seg bytte. Alt hva man kan ta fra en fiendtlig person eller bære ut av hans hus, er i følge en GI «befrielse». Det gjelder fotoapparater, våpen, proviant, kunstverker — ganske enkelt alt.»

Det samme med områder som Tyskland har måttet avgå både i øst og vest etter de to kriger pluss utdrivelse av 15 til 20 millioner fra sine gamle bosteder i øst-Tyskland sommeren 1945, er naturligvis noe som vil ligge å ulme i de berørtes sjeler i lange tider og være en latent fare for oppblomstring av reaksjoner. De ble brutalt rykket opp med roten og jaget bort. To til tre millioner av dem ble drept på bestialsk vis av russerne i de første uker av besettelsen. Og enda flere av de fordrevne døde en «naturlig død» etter fremkomsten vest for Oder/Neisse (i den russiske besettelsesone) av sult, utmattelse og sykdom.

«Dersom en ugjerning begått av res publica ikke erkjennes, straffes eller på noen som helst måte sones, blir den oppfattet som et anerkjent handlingsmønster som langsomt vil undergrave et lands politiske eksistens.» (Romano Guardini).

På tysk side har man ikke unnlatt å gjøre opp for sin del av skylden. De har faktisk gjort det hver dag til dags dato. Som et slags mene tekel må den andre part forespeiles konsekvensene av ikke å ha ryddet opp etter masseforbrytelsene deres stater har gjort seg skyldige i. Historien viser at dersom slike ugjerninger blir stående ustraffet, vil dette fredsforstyrrende trauma fortsatt bestå i generasjoner og blokkere enhver mulighet for forsoning mellom partene.

En kjent historiker har sagt: «Den groteske situasjon kan oppstå at feilstyrt informasjon om tidligere tiders umenneskelige gjerninger baner vei for nye umenneskelige gjerninger i vår tid.»

Skal vi kunne vinne en god fremtid for oss selv, må vi først lære å takle vår fortid. En god fremtid er bare det psykisk og etisk sunne folk forunt. De berørte må derfor gjøre noe konkret for å utrydde det fredsfiendtlige trauma — i sine egne lands interesser. Moralteologen Romano Guardini uttrykker det slik:

«... urett må ikke få stå urørt. Det må bearbejdes. Ikke minst moralsk, fordi det er urett, fordi det krenker det gode. Samvittigheten vet det, umiddelbart. Å være menneske betyr å være beriket og samtidig belastet med denne viten.»

Under den såkalte hatkonferansen i Oslo burde ovenstående blitt gjort kjent, erkjent og luftet ut. Uten å ta med dette kan de ikke vente annet enn «stand by», når det gjelder hat.

BOKTJENESTEN

Postboks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1. Telefonbest.: (02) 19 06 71

.... eks.	QUISLINGS FORSVARSTALE,	
	Nummerert praktutgave	kr. 150,-
.... »	QUISLINGS FORSVARSTALE,	
	Billigutgave	kr. 45,-

Serien «SUPPLEMENT TIL OKKUPASJONSHISTORIEN»:

.... eks.	Odd Melsom: På nasjonal uriaspost	kr. 50,-
.... »	Odd Melsom: NS og fagorganisasjonen	kr. 50,-
.... »	Odd Melsom: Fra kirke- og kultur-	
	kampen	kr. 50,-
.... »	Einar Syvertsen: Også dette bør	
	være sagt	kr. 50,-
.... »	ALLE 4 BIND:	kr. 150,-
.... »	A. I. Bru: Professor på ville veier	kr. 50,-
.... »	A. I. Bru: Her er London	kr. 60,-
.... »	Adolf Hoel: Universitetet under	
	krigen	kr. 25,-
.... »	Finn Kjelstrup: Den norske kapitula-	
	sjon	kr. 20,-
.... »	Per Lie: Sannheten om Telavåg-affæren	
	1942	kr. 15,-
.... »	Sigurd Mytting: Politisk dømt	kr. 35,-
.... »	Kai Normann: Diktene Laurbærkran-	
	sen	kr. 20,-
.... »	Arne Tellefsen: Når forsvarer forfaller	kr. 25,-
.... »	Knut Steenstrup: Dilemma	kr. 218,-
.... »	Trygve Engen: Jeg er ingen lands-	
	sviker	kr. 35,-
.... »	H. Franklin Knudsen: I was Quislings	
	Secretary	kr. 55,-
.... »	Arne Stornes: Spor i vår nære historie	kr. 115,-
.... »	Arne Stornes: Sataniske glør	kr. 115,-
.... »	Arne Stornes: Skrift om vår nære historie	kr. 70,-
.... »	Sundra Sand: Hva var Kristen Samling?	kr. 5,-
.... »	Sundra Sand: Noen erindringer fra tiden	
	omkring Vidkun Quislings siste dager	kr. 5,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

.... eks.	Forbundet: Gi oss rettsstaten tilbake	kr. 5,-
.... »	Forbundet: § 104. Mere lys over retts-	
	oppgjøret	kr. 10,-
.... »	Pastor A. E. Hedem: Quo vadis	
	Norvegia	kr. 30,-
.... »	H.r.advokat Albert Wiesener: ASTRID D.D.D.	kr. 100,-
.... »	Roald A. Nielsen: «Solbris Ohio!»	kr. 100,-
.... »	H.r.advokat Albert Wiesener: Lys over	
	landssvikoppgjøret	kr. 145,-

FRONTKJEMPERNE:

.... eks.	Svein Halse: Mot sammenbruddet	kr. 238,-
.... »	Schreiber: Kampf unter dem Nordlicht	kr. 200,-
.... »	R. Schulze-Kossens: Militärischer	
	Führernachwuchs der Waffen-SS.	
.... »	Die Junkerschulen	kr. 250,-
.... »	Die lettischen Divisionen d. Waffen SS	kr. 180,-
.... »	Die deutsche Gebirgstruppe	kr. 200,-
.... »	Schwager: Im Herzen die Heimat	kr. 95,-
.... »	Peter Strassner: Europäische Freiwillige.	
	Panzerdivision Wiking	kr. 200,-
.... »	Heiteres aus dem Brotbeutel	
	(Anekdoter m.v.)	kr. 160,-

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til: **Postgiro 5 15 46 38. Bankgiro 6063.05.01248** eller ved **sjekk, i kontanter eller frimerker.** (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. .... som betales slik: .....

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr.: ..... Sted: .....

KRISTIAN PRYTZ

Ung slektning ønsker kontakt med personer som kjente Kristian Prytz. Hjemme tjenestegjorde han i Hirdstaben, senere i stabene til Lærersambandet og Germanske SS Norge. Ved fronten førte han 3. og 7. kp. av Rgt. «Norge». Kristian Prytz falt for sitt land ved Narva.

Lesere som kjente Kristian Prytz, privat eller tjenestlig, bes kontakte:

Martinus A. Hauglid
Prestvannet studenthjem C-115
9000 Tromsø

Skoleklasser velkomne

De siste årene har det stadig oftere hendt at skoleklasser fra videregående skole er kommet for å høre hva INO har å si til okkupasjonshistorien. Det er selvfølgelig en utvikling vi setter stor pris på. Vi er ikke pedagoger og har ikke noe «profesjonelt» opplegg, men vi prøver så klart og greit vi kan å redegjøre for hvor vårt syn avviker fra det «offisielle». Dette skrives for å gjøre flere lærere oppmerksom på den mulighet som foreligger til å gjøre elevene kjent med forskjellige oppfatninger av Norges nære historie. De skal ihvertfall vite at de er hjertelig velkomne med sine klasser om de så ønsker.

Et fredstreff som ikke blir omtalt

Reisebrev fra John Sand

Helt siden 1960 har europeiske krigsveteraner fra begge sider satt hverandre stevne på Ulrichsberg i Østerrike. Veteranene samles her hver høst for å minnes sine falne og for å mane til fred.

Selv om jeg ikke har vært krigsdeltaker, var jeg så heldig å få lov å være med den buss som var leid av norske krigsveteraner som skulle overvære fredstreffet.

Den 1. oktober kom vi til Wien. Dagen etter bragte busen oss til Zentralfriedhof i Wien hvor en minnehøytidelighet fant sted. Det ble lagt ned blomster med bånd i norske farger på gravene til de syv norske frontsostrer som omkom i september 1944. Det var allierte fly som bombet det sykehuset hvor søstrene pleiet syke og sårede. Også krigsveteraner fra Tyskland og Østerrike overvar høytideligheten.

Etter tre dagers opphold i Wien gikk turen videre, og så kom turens høydepunkt søndag 7. oktober med Ulrichsbergstevnet. Vi kjørte tidlig fra hotellet for å sikre oss parkeringsplass for busen vår. Fra denne gikk det videre med alpebuss, og det siste stykke måtte man gå til fots for å komme frem til minnesteedet. Over dette ruver et svært stålkors som er synlig langet ut over landsdelen Kärnten. Europaklokkene, et klokkespill som

kaller deltakerne til høytideligheten, er en gave fra europeiske krigsdeltakere.

Den særegne høytideligheten står under beskyttelse av den østerrikske stat. En kjent og fremgangsrik politiker hilste fra vertslendet. Dessuten bar veteraner fra de fleste land i Europa frem en hilsen. Alle taler ble oversatt til tysk, og fra kjempehøytalere kunne de mange tusen, som hadde samlet seg på en slette nedenfor selve minneplassen, følge med. Det gjorde et sterkt inntrykk da en oberst fra Leningrad hilste fra Russland. Han ble etterfulgt av en amerikansk major som bar frem en hilsen fra sitt land. Fra Nederland hilste en eldre frontsoster, og en norsk frontkjemper leste et vakkert norsk dikt som en hilsen fra Norge.

Ved minnesteedet er oppsatt minnetavler over de europeiske frivillige. Den norske minnetavlen er designet av nå avdøde Ole Brunæs. Hvert år blir tavlene bekranset av representanter fra de respektive land. På sletten nedenfor minnesteedet var satt ut bord og benker og her foregikk servering. Jeg tenkte på Eli Wiesel og hans hatkonferanse da jeg ble sittende ved siden av en østerriker med Ridderkorset og en engelsk krigsveteran. De tidligere fiender pratet og lo mens de spiste den ene Bratwurst etter den andre. Hele minnesamværet var preget av en vennskapelig atmosfære.

Hjemturen foregikk like prikkfritt som fremturen og de dyktige arrangører fortjener all mulig ros.

AVERTER I

FOLK og LAND

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag, tirsdag, onsdag og torsdag kl. 11—15.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.
Kontoradresse: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

En annen slags planøkonomi

Av Hans Olavsén

Planøkonomi har blitt et fyord. Her i Norge betyr ordet omtrent det samme som statlig industrireising, og vi vet alle hva slags miserer det har ført med seg. Det økonomiske sammenbrudd i det tidligere sovjetdominerte Øst-Europa har i tillegg grundig bekreftet hvor uegnet sentraldirigert planøkonomi er til å løse selv de enkleste problemer.

Så var det en dag jeg ga uttrykk for dette, at min samtalepartner kom med dette motargument: «Men dere i NS var jo også for planøkonomi.» Og på et vis har han rett, for i Nasjonal Samlings program, punkt 9, heter det:

«Den enkeltes tiltak og eiendomsrett trygges innenfor rammen av en planøkonomisk ordning av produksjon og omsetning med full utnyttelse av landets muligheter. Stat og kommuner skal ikke drive næringsvirksomhet, hvor ikke sterke samfunnsmessige hensyn krever det.»

Men hva slags planøkonomi var så det? Den fjerner seg

umiddelbart fra den marxistiske modell ved at den bygger på den enkeltes tiltakstøyst og eiendomsrett og på det prinsipp at det offentlige bare unntaksvis skal drive næringsvirksomhet. Det man tenkte seg, var følgende: De statlige organer skulle innta en aktiv holdning overfor næringslivet på den måte at de til enhver tid holdt seg underrettet om hvilke næringsinteresser som ikke var tilstrekkelig utbygget i Norge. Det måtte man gjøre 1) ved å holde seg underrettet om utviklingen av næringslivet i andre land for å finne ut hva som med hell kunne overføres til Norge, og 2) ved omhyggelig å kartlegge alle potensielle ressurser i Norge.

Det er klart at begge disse oppgaver er av en slik størrelse at ingen enkelt bedrift eller bransje vil kunne makte den. På basis av de data man slik samlet inn, skulle staten drive aktiv stimulering av næringslivet for å få bedriftene til å satse på de områder Norges muligheter var

størst. Man ville med andre ord ikke overlate den økonomiske utvikling til tilfeldighetenes spill. En politikk som dette er ytterst aktuell i dag og har intet med den marxistiske planøkonomi og dens femårsplaner å gjøre.

Som jeg tidligere har påpekt, står vi midt oppe i en drastisk reduksjon av antall industriarbeidsplasser med stor arbeidsløshet som resultat. Gro-regjeringens planer om å senke arbeidsløsheten ved å øke antall offentlige ansatte, viser klart hvor idéløse norske politikere er. I virkeligheten er jo ikke dette annet enn rent nødsarbeide, og det tilfører ikke samfunnsøkonomien så mye som en eneste krone. Derimot belaster det ytterligere dem som fortsatt er i produktiv virksomhet. Den eneste virkelige løsning på arbeidsløshetsproblemet er en offensiv industripolitikk etter de retningslinjer som ovenfor er nevnt.

Her som på så mange andre områder lå Nasjonal Samling foran sin tid.

«Av hensyn til rikets sikkerhet»

Av Kurius

Den utrettelige sannhetssøker, «Morgenbladet's» redaktør den gang «Morgenbladet» var en kulturinstitusjon, Chr. Christensen, kom i høst med en ny bok under ovennevnte tittel.

Boken har, så vidt jeg kan forstå, delvis blitt fortiet i pressen. Sannheten er ikke alltid lett å fordøye, altså følger man Bøygens oppskrift: Å gå utenom.

Som en vel forstår av tittelen handler boken først og fremst om den hemmelige etterretningstjeneste etter krigen, men bakgrunnen for denne var, som forfatteren skriver i forordet til boken: «Den uforberedt-situasjon man erfarte i forbindelse med den annen verdenskrig, ønsket man ikke repetert.»

Frykten for Sovjet var der, altså ble kommunister registrert. Frykten for at Norge kunne være utsett til neste mål etter Østblokklandenes innlemmelse i den kommunistiske sfære, var der. Altså registrerte og kartla man.

Forfatteren skriver om Arbeiderpartiets og LO's etterretningstjeneste, kanskje blir det nå og da for mange detaljer, men han ønsker tydelig at alt skal fram. Men kanskje er det detaljene og sideblikkene som gjør boken så interessant. Jeg gjengir bare et av dem:

«Jeg var invitert til et militært jubileum på Akershus slott for endel år siden. Forsvarsministeren, en sosialist som var barn i krigsårene, holdt festtalen. Han sa: «Det var ikke generalenes krig, det var ikke soldatenes krig — hele folket reiste seg til motstand.»

Chr. Christensen fortsetter: «Slik var det bare ikke. Det var et fåtall som var aktive krigførende, etter kapitulasjonen 10. juni 1940. Hva gjorde det «store folk?» Vi fortsatte vår utdanning og passet vårt kjøpmannskap. Industrien holdt hjulene i gang, bøndene dyrket sin jord og skogeierne hugget sin skog. Okkupanten avskaffet arbeidsløsheten.

NS ble en vikarierende fiende. Det er en av årsakene til at vi ydet NS-medlemmene liten rettferdighet i etterkrigsoppgjøret og senere tilsvertet dem systematisk.»

Jeg siterer ikke mer. Jeg vil ikke frata dem, som anskaffer seg denne meget interessante og meget opplysende boken gleden over selv å oppdage den.

Chr. Christensen:
«Av hensyn til rikets sikkerhet»

J. W. Cappelens Forlag A/S.
1990.

Et virkelig hardt oppgjør

Av Balder

Martin Gunnar Knutsen:
«Bittert oppgjør»
Tiden Norsk Forlag

Man kan ikke la være å føle med en 72 år gammel mann som ser seg nødsaget til å unnsi alt han har stått for i mer enn femti år. Og i sin bok «Bittert oppgjør» slår den gamle NKP-formannen virkelig hardt til. Den føyer seg godt inn i rekken av 60-70 års antisovjetiske skrifter og er ikke mildere i tonen enn de mange bøker jeg tidligere har lest av dette slag.

Det spørsmål man blir sittende igjen med, er dette: Hvorfor først nå? Personlig kunne jeg på grunnlag av det jeg hadde lest, ha skrevet en i prinsipp tilsvarende bok for ihvertfall tredivde år siden. MGK gir imidlertid et klart svar på hvorfor hans bok ikke er kommet før. Han skriver: «For egen del er jeg flau over at det først er under skrivingen av dette kapitlet at jeg har lest «Den bratte veien» (Antistalinistisk bok fra 1967. Red.s anm.) Mye annet innenfor samtidslitteraturen har blitt liggende ut fra samme banale avvisning av kilder som ikke (Forts. side 6)